

Opis predmeta

Izučavanje latinskog jezika proširuje učenikov kulturni horizont i istovremeno ga čini svjesnim vlastitih korijena i identiteta tako što ga podstiče na suočavanje sa različitim kulturnim modelima. Učenjem latinskog jezika učenik je podstaknut i usmjeren da razumije jezički i kulturni kôd rimske civilizacije, da razumije druge jezičke strukture i nauči neke od mudrosti i izreka drevnih civilizacija koje predstavljaju kulturni temelj današnjice.

Uloga latinskog jezika u obrazovanju je velika i daje značajan doprinos unutrašnjem i ličnom razvoju učenika. Dodir s latinskim tekstovima pospješuje kod učenika sposobnost analize i sinteze, podstiče kritičko mišljenje, razvija pozitivan stav prema antičkoj kulturi i civilizaciji i želju za istraživanjem i detaljnijim upoznavanjem njenih svezremenskih vrijednosti.

Podučavanje latinskog jezika korisno je za razumijevanje društvenih i prirodnih područja ljudskog djelovanja i doprinosi stvaranju cjelovite slike o evropskoj kulturi i civilizaciji koja je sazdana na antičkim civilizacijskim temeljima. Poznavanje latinskog jezika podstiče razvoj historijske svijesti i proučavanje evropske kulturne i jezičke stvarnosti i odnosa kontinuiteta i različitosti između sadašnjosti i prošlosti. Bez poznavanja latinskog jezika ne samo da nije moguće temeljito upoznavanje kulture, prošlosti i jezika evropskih naroda nego je on osnova za izučavanje mnogih znanstvenih disciplina.

Gotovo sve ključne kompetencije se razvijaju podučavanjem latinskog jezika. Učenik putem direktnog kontakta s prilagođenim i/ili kraćim izvornim latinskim tekstovima usvaja vokabular, gramatiku (komunikacijska kompetencija na stranom jeziku), prikuplja, obrađuje i koristi različite informacije koristeći IKT (informatička pismenost), izgrađuje pozitivan stav prema pismenosti i svijest o utjecaju latinskog jezika na druge jezike. On razumije i tumači pojmove, misli i činjenice i razvija pozitivan stav prema kulturnim raznolikostima, svjetskom kulturnom naslijeđu i utjecaju latinskog jezika na druge jezike (kreativna i produktivna kompetencija).

U dodiru s prilagođenim latinskim tekstovima učenik upoznaje fonetiku, morfologiju i sintaksu latinskog jezika. Stiče sposobnost analize i sinteze, samostalnog razmišljanja i upoređivanja latinskog i jezika koje uči (jezička kompetencija). Učeći latinski učenik se uči da izrazi svoje mišljenje, da uči saradujući (suradničko učenje), da procjenjuje korektno vlastita znanja pokazujući dobre metakognitivne i interpersonalne vještine koje su neophodne za razvijanje i održavanje nivoa samostalnog razmišljanja i kvalitetne saradnje.

Radeći na odabranim tekstovima koji govore o rimskom društvu i životu rimskih građana razviće se znanje o ishrani, odijevanju, ljudskim pravima, političkim sistemima, kritičkom mišljenju (Građanski odgoj i obrazovanje). Na svakom času treba da bude zastupljena međupredmetna tema Učiti kako učiti da bi učenici stekli vještinu samostalnog učenja i

vrednovanja onog što su naučili i bolje povezali stečena znanja, povećali motivaciju i razvili aktivan pristup učenju. Iskustvo učenja latinskog jezika treba biti obogaćeno upotrebom IT koje omogućavaju upoznavanje s obrazovnim sadržajima u virtualnom okruženju (Upotreba IKT)

Latinski jezik pripada jezičko-komunikacijskom području kurikulumu, ali njegov interdisciplinarni potencijal ostvaruje se i međupredmetnim poveznicama u saradnji s predmetima koji pripadaju društveno-humanističkom i prirodnom području. Učeći latinski jezik učenici uče kako strukturirati, obrađivati i koristiti informacije koje crpe iz antičkih tekstova. Poznavanje latinskog jezika utječe na stvaranje slike o čovjeku, društvu, učeniku kao dijelu tog društva i na razvijanje kritičkog mišljenja. To doprinosi samom odgoju i općem obrazovanju učenika.

Osnovna načela podučavanja su izbor sadržaja i primjena metoda učenja i podučavanja primjerenih dobi i izbornom području za koje se učenik opredijelio. Učenik treba da je u središtu nastavnog procesa i da je aktivno uključen u njegovu realizaciju. Korelacija u nastavi je veoma važna i moguće ju je ostvariti ispreplitanjem jezičkih i civilizacijskih sadržaja u radu na tekstu. Dobro je koristiti timski rad, suradničko učenje kako u fizičkom tako i u digitalnom okruženju i podsticati učenika da istražuje i otkriva, a nakon toga analizira i prezentira naučeno.

Latinski jezik se podučava se u trećem (35 sati) i četvrtom razredu gimnazije (60 sati) i zbog svog interdisciplinarnog potencijala obavezan je predmet na svim izbornim područjima .

Ciljevi učenja i podučavanja predmeta

Temeljni ciljevi učenja latinskog jezika su:

1. Razumijevanje teksta

Osposobiti učenika da čita i razumije jednostavnije izvorne i prilagođene tekstove i tako razvija sposobnost analize i sinteze; osposobiti ga da povezuje tekst i kontekst; shvata bitne ključeve za razumijevanje teksta; postepeno razvijati prijevod.

2. Poznavanje vokabulara

Redovito i spontano usvajati latinski vokabular i ovladavati leksičkim kompetencijama uz razumijevanje što većeg broja latinizama koji se koriste u modernoj ljudskoj komunikaciji u raznovrsnim medijskim izvorima i sredstvima čime će se razvijati sposobnost integracije odnosa sličnog, različitog i zajedničkog.

3. Usvajanje gramatičkih oblika i struktura

Postepeno težiti ka ovladavanju jezičkom i sintaksičkom strukturom latinskog jezika i upoređivati gramatičke pojave latinskog jezika s b/h/s jezikom i drugim živim jezicima; uočiti i analizirati najčešće morfološke i sintaksičke pojave;

4. Poznavanje rimske kulture i civilizacije

Podučiti učenika antičkom nasljeđu s kulturne i jezičke tačke gledišta jasnoće i konciznosti latinskog jezika, postići sposobnost pažnje i opservacije, reda i organizacije, što doprinosi intelektualnom, moralnom, socijalnom i estetskom odgoju mlade ličnosti.

Napomena: Ne isključuje se mogućnost stvaranja prostora za govorni latinski, na primjer: predstavljanje, kratko pripovijedanje. Vještine povezane s govornom produkcijom i interakcijom, čak i ako se čini da nisu prioritet, nisu isključene.

Oblasna struktura

Jezička oblast

A

Jezička oblast obuhvata: usvajanje i primjenjivanje pravila izgovora (tradicionalnog i klasičnog) i pisanja, gramatičke oblike (glavne karakteristike latinske morfologije i sintakse) i leksiku (postepeno usvajanje vokabulara i latinizama).

U Jezičkoj oblasti učenik usvaja karakteristike klasičnog i tradicionalnog izgovora (čitanje) i pisanje, gramatičku strukturu latinskog jezika (podjelu glasova, deklinacije, komparacije, konjugacije), postepeno usvaja osnovni latinski vokabular i razumijeva latinizme, spontano prelazi na usvajanje i razumijevanje složenijih rečenica.

Međukulturna oblast obuhvata: upoznavanje s glavnim odlikama rimskog društva i poređenje s današnjim organizacijama društvenih i političkih sistema, rad na odlomcima prilagođenih i/ili izvornih latinskih tekstova, analizu dostupnih djela u cilju razumijevanja rimske kulture i umjetnosti i njenog odraza na razvoj književnosti, kulture i umjetnosti i poznavanje s ostacima rimske kulture na tlu Bosne i Hercegovine i njihovo proučavanje

Međukulturna oblast zasniva se na upoznavanju i razumijevanju antike i njenom utjecaju na razvoj društvenog, političkog i kulturnog života savremenog čovjeka. Za život i djelovanje u višejezičnom i višekulturalnom svijetu važno je aktualizirati značaj i vrijednosti antike. Na temelju odlomaka iz prilagođenih latinskih tekstova učenik uočava u kojoj mjeri su misli i djela rimskog svijeta utjecala na svijet u kojem danas živimo.

Samostalno vladanje jezikom temelji se na: morfološkoj analizi rečenice i kratkog teksta – morfološka analiza rečenice pokazatelj je razumijevanja teksta i uspješnog prijevoda i na razumijevanju i prevođenju sadržaja prilagođenog i/ili izvornog teksta.

Oblast Samostalno vladanje jezikom predstavlja nadogradnju prethodnih. Ovladavanje jezičkom i sintaksičkom strukturom latinskog jezika omogućava učeniku da upoređuje gramatičke pojave latinskog jezika s maternjim i drugim živim jezicima. Uočavanjem i analiziranjem najčešćih morfoloških i sintaksičkih pojava učenik upoznaje strukturu i povezanost riječi u rečenici, prepoznaje i otkriva poruke teksta napisanog u prošlosti.

Odgojno-obrazovni nivo i razred

- Srednje
- III

Godine učenja i podučavanja predmeta: 1

A Jezička oblast

[A.III.1](#)

[A.III.2](#)

[A.III.3](#)

B Međukulturna oblast

[B.III.1](#)

[B.III.2](#)

C Samostalno vladanje jezikom

[C.III.1](#)

[C.III.2](#)

A Jezička oblast	A.III.1	A.III.2	A.III.3
	Učenik izgovara latinske riječi po pravilima klasičnog i tradicionalnog izgovora te pravilima naglaska.	Učenik uz pomoć nastavnika i samostalno, uz upotrebu knjige (koncept "open book"), prepoznaje gramatička značenja riječi i analizira njihove međusobne odnose.	Učenik prepoznaje i pravilno upotrebljava vokabular iz obrađenih rečenica i prilagođenih latinskih tekstova i identifikuje i koristi latinizme u b/h/s jeziku.
	SJZ-2.2.3	SJZ-2.2.2	SJZ-1.2.1
	Učenik prepoznaje elemente fonologije: abecedu, izgovor, kvantitet sloga i naglasak. Učenik primjenjuje pravila čitanja i pisanja latinskih riječi.	Učenik identifikuje deklinirani/konjugirani oblik riječi i određuje osnovni oblik riječi na osnovu završetka riječi. Učenik određuje funkciju riječi u rečenici na osnovu njihovog morfološkog oblika Učenik prepoznaje lingvističku strukturu teksta.	Učenik navodi u rječničkom obliku riječi iz prilagođenih i/ili izvornih tekstova. Učenik se samostalno koristi rječnicima u štampanom i digitalnom formatu. Učenik prepoznaje osnovno značenje vokabulara s kojim se susreće u tekstovima i uspoređuje različita značenja povezana s kontekstom pribavljajući informacije iz rječnika.
	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
	Porijeklo i razvitak latinskog	Ključni sadržaji za navedeni	Ključni sadržaji za navedeni

jezika, glasovni sistem latinskog jezika (latinska abeceda, dioba glasova, izgovor, dužina sloga, naglasak), imenice od 1. do 5. deklinacije, pridjevi od 1. do 3. deklinacije, komparacija pridjeva, pomoćni glagol *sum, esse, fui* i njegove složenice, glagolska vremena prezentske osnove (sem konjunktiva) u aktivu i pasivu, glagolska vremena perfekatske osnove, prisvojne zamjenice, prisvojno-povratna zamjenica, lične zamjenice.

Predlažu se kraći prilagođeni tekstovi po izboru nastavnika kao što su npr. basne, mitovi i legende o osnivanju Rima, tekstovi o najvažnijim osobama iz svih područja antičkog Rima, zavisno od interesovanja učenika i izbornog područja koje učenik pohađa.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Čitanje: Učenici moraju savladati izgovor, akcentuaciju riječi i intonaciju rečenice. U nastavi se insistira na tradicionalnom izgovoru, ali je potrebno upoznati učenike i s glavnim obilježjima klasičnog izgovora.

Vokabular: Na početku učenja važno je učenike naučiti kako se pravilno navode riječi u latinskom jeziku. Vokabular treba usvajati spontano i postepeno.

Razumijevanje: Razumijevanje teksta obuhvata povezivanje gramatičke strukture rečenice s kontekstom, značenjem riječi i izraza. Prevođenje latinskih

ishod su identični sadržajima za ishod A.III.1.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda za ovaj ishod identične su preporukama za ishod A.III.1.

ishod su identični sadržajima za ishod A.III.1.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE

ISHODA

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda za ovaj ishod identične su preporukama za ishod A.III.1.

rečenica u početku treba da bude što doslovnije i tek u drugoj godini učenja može se pristupiti slobodnijem prijevodu koji će biti u duhu maternjeg jezika. Treba uvijek imati na umu da pravo razumijevanje teksta nije moguće bez poznavanje civilizacijskog konteksta.

Kultura i civilizacija: Pri učenju latinskog jezika važno je obratiti pažnju na kulturno-historijski i civilizacijski kontekst. Bavljenje civilizacijskim sadržajima treba da je funkcionalno u odnosu na razumijevanje teksta tj nemoguće je razumjeti tekst bez znanja o svijetu u kom je nastao. Radom na odabranim prilagodenim i/ili izvornim latinskim tekstovima učenici će usvojiti znanja o glavnim obilježjima rimske kulture, običajima i mitologiji starih Rimljana, najznačajnijim predstavnicima rimske književnosti i osnovnim događajima iz rimske historije.

Gramatika treba da bude u funkciji tekstova koji se obrađuju, a ne tekstovi u funkciji gramatike. Nastavni sadržaji se ne ponavljaju, ali zbog potrebe za stalnim uvježbavanjem ili proširivanjem znanja pojavljuju se i u prvoj i u drugoj godini učenja. Na taj način se stečena znanja i umijeća razvijaju i primjenjuju na višim stupnjevima i učenicima se omogućava da steknu trajno znanje.

B
**Međukulturna
oblast**

B.III.1

Učenik definiše osnovne elemente rimske civilizacije koji se odnose na životne navike, kulturu.

B.III.2

Učenik objašnjava društvene i moralne vrijednosti na osnovu saznanja koja stiče o važnim rimskim ličnostima i događajima

[SJZ-2.3.1](#) [SJZ-2.3.2](#)

Učenik imenuje važne osobe, pojmove i događaje iz rimske historije.

Učenik razlikuje osnovne periode rimske civilizacije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ishodi u Međukulturnoj oblasti ostvaruju se istim ključnim sadržajima s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi Jezičke oblasti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Kulturno-historijski i civilizacijski sadržaji ne ovise o pojedinim nastavnim cjelinama i temama, nego oni čine jedinstven korpus znanja iz oblasti koje učenik tokom dvije godine učenja latinskog jezika mora usvojiti. Izbor tema iz kulture, historije i civilizacije djelomično je određen izborom prilagođenih i/ili izvornih tekstova i nejezičnih sadržaja udžbenika koji nastavnik koristi. Nastavnici mogu promijeniti ili dopuniti taj izbor, ukoliko to ulazi u okvir sadržaja predviđenih ovim kurikulumom. U ovoj oblasti učenja i podučavanja postoji korelacija s predmetima: historija, likovna kultura, b/h/s jezik (književnost).

[SJZ-2.3.1](#) [SJZ-2.3.2](#)

Učenik daje svoje mišljenje o odnosu pojedinca i društva

Učenik identifikuje ljudske vrline i mane u rimskom društvu i uspoređuje ih s postojećim u savremenom društvu

KLJUČNI SADRŽAJI

Ishodi u Međukulturnoj oblasti ostvaruju se istim ključnim sadržajima s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi Jezičke oblasti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Preporuke za ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda za ovaj ishod identične su preporukama za ishod B.III.1.

C
Samostalno
vladanje
jezikom

C.III.1

Učenik identifikuje, razlikuje i analizira odnose riječi u rečenici i/ili kraćem tekstu.

[SJZ-2.2.2 SJZ-2.3.1](#)

Učenik određuje funkcije riječi u rečenici u rečenici (subjekat, predikat, objekat).

Učenik prepoznaje odnose riječi u rečenici.

Učenik samostalno, po konceptu "open book" određuje i povezuje riječi u poznatom tekstu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ishodi u oblasti Samostalno vladanje jezikom ostvaruju se istm ključnim sadržajima s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi Jezičke oblasti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Motivaciju za učenje i samostalan rad na tekstu moguće je postići odabirom zanimljivih tekstova koji se odnose na događaje iz historije koji su učenicima poznati i interesantni, anegdota iz antičkog svijeta, dijelova pisama obojenih ličnim i emotivnim pečatom onog ko ih je pisao, basni koje sadrže odgojno-moralne poruke i sentenci koje su i danas u upotrebi i imaju univerzalnu vrijednost. Preporučuje se raditi na tekstovima po konceptu „open book“ tj. omogućiti učenicima korištenje rječnika i dostupnih gramatika. Potrebno je kroz mnogobrojne primjere jednostavnog i razumljivog teksta omogućiti učeniku da intuitivno shvati i usvoji gramatičke sadržaje (methodus natura tzv. prirodna metoda). Dovoljan je prijevod uz najnužnija objašnjenja radi usvajanja novog vokabulara i shvaćanja osnovnog smisla i poruke teksta.

C.III.2

Učenik prevodi s latinskog na b/h/s jezik i obrnuto i komentariše prilagođeni latinski tekst.

[SJZ-2.2.2 SJZ-2.3.1](#)

Učenik razumije sadržaj teksta na osnovu čitanja, izdvaja najvažnije podatke i razumije kontekst.

Učenik prevodi riječi, fraze, kratke i prilagođene tekstove.

Učenik uspoređuje strukturu latinskog jezika sa strukturom b/h/s jezika i stranih jezika koje uči.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ishodi u oblasti Samostalno vladanje jezikom ostvaruju se istm ključnim sadržajima s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi Jezičke oblasti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Preporuke za ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda za ovaj ishod identične su preporukama za ishod C.III.1.

- Srednje
- IV

Godine učenja i podučavanja predmeta: 2

A Jezička oblast

[A.IV.1](#)

[A.IV.2](#)

B Međukulturna oblast

[B.IV.1](#)

[B.IV.2](#)

C Samostalno vladanje jezikom

[C.IV.1](#)

[C.IV.2](#)

A

Jezička
oblast

A.IV.1

Učenik analizira prilagođeni/izvorni tekst jednostavne strukture te upotpunjava i proširuje znanja iz morfologije i stiče znanja iz sintakse.

[SJZ-2.2.1](#) [SJZ-2.2.2](#)

Učenik identifikuje morfološke oblike, povezuje ih s funkcijom riječi u rečenici i prevodi tražene oblike (priloge, zamjenice, brojeve, glagole)

Učenik identifikuje i koristi složene gramatičke strukture (sintaksu padeža i glagolske konstrukcije).

KLJUČNI SADRŽAJI

Prilozi (tvorba i komparacija), pokazne zamjenice, odnosne zamjenice, upitne zamjenice, neodređene zamjenice, zamjениčki pridjevi, brojevi, participi, infinitivi, bezlični glagoli, nepotpuni glagoli, supin, gerundiv, gerund, konjunktivi aktivni i pasivni, odložni i poluodložni glagoli, glagol *eo, ire, ii, itum* i njegove složenice, glagol *fero, ferre, tuli, latum* i njegove složenice, glagoli *volo, nolo, malo*, perifrastična konjugacija aktivna i pasivna, rečeničke konstrukcije (ACI, NCI, ablativ apsolutni s i bez participa).

Predlažu se prilagođeni tekstovi i jednostavni kratki izvorni tekstovi po izboru nastavnika kao što su npr. tekstovi koji se odnose na teme iz svakodnevnog života Rimljana i prilagođeni tekstovi o poznatim rimskim građanima.

A.IV.2

Učenik u prilagođenim i/ili kratkim jednostavnim izvornim tekstovima analizira i povezuje različite konstrukcije i morfološke oblike uz pomoć nastavnika, upotrebljava ih u kontekstu i prevodi.

[SJZ-2.2.1](#) [SJZ-2.2.2](#)

Učenik identifikuje ciljne konstrukcije i morfološke oblike te zaključuje o pravilima njihove tvorbe/upotrebe.

Učenik razumije sadržaj prilagođenog i/ili kratkog jednostavnog izvornog teksta i prevodi ga uz pomoć nastavnika ili samostalno uz korištenje rječnika.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ključni sadržaji za navedeni ishod su identični sadržajima za ishod A.IV.1.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Treba stalno imati na umu da gramatički sadržaji nisu cilj podučavanja latinskog jezika. Važno je osposobiti učenika za samostalno snalaženje u jeziku korištenje svih dostupnih rječnika, gramatika, udžbenika (koncept "*open book*"), aplikacija na internetu. Preporučuje se projektna nastava, rad izvan učionice (posjete muzeju, lokalitetima na kojima se nalaze pisani ostaci rimske baštine). Važno je podsticati učenike na napredovanje u onoj oblasti u kojoj su spretniji i za koju pokazuju više interesovanja, ali ne treba zaboraviti da su sve tri oblasti podjednako važne i za realizaciju svake treba posvetiti podjednako vrijeme.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Preporuke za ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda za ovaj ishod identične su preporukama za ishod A.IV.1.

B
Međukulturna
oblast

B.IV.1

Učenik nabraja i povezuje elemente rimske civilizacije i kulture koji se odnose na odabrane teme vezane za rimsku svakodnevnicu i poznate rimske građane.

B.IV.2

Učenik komentariše, argumentira i diskutuje o sadržaju izabranih tema unutar društvenog, kulturnog i književnog konteksta.

[SJZ-2.3.2](#)

Učenik imenuje važne osobe, pojmove i događaje povezane s izabranim temama.

Učenik uspoređuje način života i sistem vrijednosti u doba antike i danas.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ishodi u Međukulturnoj oblasti ostvaruju se istim ključnim sadržajima s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi Jezičke oblasti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Prilagođeni civilizacijski sadržaji po izboru nastavnika koji se temelje na obrađenim tekstovima koji se odnose na rimsku kulturu i civilizaciju. Preporučuju se teme vezane za svakodnevni život Rimljana i prilagođeni tekstovi o poznatim rimskim građanima. Odabrane teme treba da budu zanimljive učenicima i da ih potaknu na istraživanje. Za realizaciju tema poželjno je koristiti sljedeće oblike nastavnog rada: debata, kvizovi, prezentacije i sl. Kad god je moguće napraviti koleraciju s predmetima historija, b/h/s jezik i drugim.

[SJZ-2.3.2](#)

Učenik uspoređuje, povezuje i daje svoje mišljenje o društvenim i kulturnim prilikama.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ishodi u Međukulturnoj oblasti ostvaruju se istim ključnim sadržajima s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi Jezičke oblasti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Preporuke za ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda za ovaj ishod identične su preporukama za ishod B.IV.1.

C
Samostalno vladanje jezikom

C.IV.1

Učenik identifikuje, razlikuje i analizira sintaksične odnose riječi u rečenici i/ili kraćem tekstu.

[SJZ-2.2.1](#) [SJZ-2.2.2](#) [SJZ-2.3.1](#)

Učenik određuje i analizira sintaksičke odnose riječi u rečenici u poznatom tekstu uz korištenje udžbenika.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ishodi u oblasti Samostalno vladanje jezikom ostvaruju se istim ključnim sadržajima s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi Jezičke oblasti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Birati prilagođene i/ili kratke izvorne latinske tekstove jednostavne rečenične strukture (npr. Cezarove) koji treba da budu u skladu s izbornim područjem i interesovanjem učenika. Tekstove birati u skladu s obradom jezičkih sadržaja. Odabrani tekstovi svojom težinom treba da budu prilagođeni znanju učenika.

C.IV.2

Učenik analizira i objašnjava prilagođeni i/ili kratki izvorni tekst jednostavne rečenične strukture.

[SJZ-2.2.1](#) [SJZ-2.2.2](#) [SJZ-2.3.1](#)

Učenik uz pomoć rječnika prevodi rečenice i kratke tekstove poznate tematike, tumači sadržaj i razumije kontekst.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ishodi u oblasti Samostalno vladanje jezikom ostvaruju se istim ključnim sadržajima s pomoću kojih se ostvaruju odgojno-obrazovni ishodi Jezičke oblasti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Preporuke za ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda za ovaj ishod identične su preporukama za ishod C.IV.1.

..1

..1

Učenje i podučavanje

Učenje latinskog jezika omogućava učeniku da promišlja, zaključuje, saraduje, istražuje, doseže kreativno i stvaralačko znanje i da se na različite načine služi latinskim jezikom za šta mu se trebaju stvarati uslovi kako bi sve ono što nauči, reprodukuje i produkuje u školskom okruženju mogao da primijeni i u izvanškolskim okvirima čime bi se dokazalo da znanje nije samo sebi svrha nego da ono jedino ima smisla ukoliko nađe svoju primjenu u vanškolskim okvirima.

Da bi se ostvarili ciljevi učenja latinskog jezika potrebno je potaknuti učenike na redovno i kontinuirano učenje unutar svih oblasti. Znanje latinskog jezika podrazumijeva razumijevanje prilagođenog i/ili izvornog teksta koje nije moguće ukoliko se tekst tj. poruka koju on sadrži ne razumije i gramatički i leksički i civilizacijski. Gramatika u ovakvom konceptu nastave ne treba da zauzima primarno mjesto, ona treba da bude sredstvo koje vodi ka cilju tj. osposobljavanju učenika za samostalno korištenje jezika i razumijevanje civilizacijskih sadržaja.

U procesu učenja i podučavanja učenik uvijek treba da zauzima središnje mjesto. Potrebno je poticati ga ka stvaralačkom i istraživačkom učenju, korištenju strategija kojima će povezivati latinski jezik s b/h/s jezikom i drugim jezicima koje uči kako bi se aktivirala njegova samostalnost i podstaknuo razvoj u svim segmentima. Motivisanje učenika moguće je ostvariti dozvoljavajući mu da aktivno učestvuje u odabiru tekstova i civilizacijskih sadržaja i dajući mu partnersku ulogu u nastavnom procesu. Ovaj vid učenikovog angažovanja u odabiru tema i sadržaja koji ga interesuju povećaće njegovu odgovornost i podstaknuti kritičko mišljenje. Stalno treba imati na umu da gramatički sadržaji nisu cilj učenja i da treba da budu u funkciji razumijevanja teksta. Veoma važno je jezičku kompetenciju razvijati postepeno i pratiti stepen njene usvojenosti za svakog učenika ponaosob.

Nastava latinskog jezika treba da ostvaruje kroz ispreplitanje jezičkih i civilizacijskih sadržaja radom na tekstu, ali i stalnom korelacijom i međupredmetnim poveznica. Interaktivno učenje (projektna nastava) mora imati svoj cilj. Nastavnik treba da ima sliku šta želi postići, mora nadgledati i usmjeravati rad učenika i obavezno nakon prezentacije rezultata vrednovanje projekta treba da posluži kao analiza i da omogući kritičko sagledavanje procesa i rezultata samog projekta.

Rad u parovima ili grupama uz smjenu različitih aktivnosti doprinosi dinamici časa i pažnji učenika. U sklopu učenja o multikulturalnosti, učenik postaje svjestan da živi u društvu različitosti i da takvo društvo podrazumijeva individuu koja je otvorena i zainteresovana za drugo i drugačije, koja je tolerantna i bez predrasuda. Učenjem latinskog jezika učenik proširuje svoja znanja i percepciju svijeta oko sebe.

Za one učenike koji imaju poteškoće, te za darovite učenike, nastavnici planiraju sadržaje koji su fokusirani na njihove teškoće ili posebnost, a to podrazumijeva intenzivniju primjenu i poštivanje načela individualizacije i socijalizacije. U skladu s navedenim se koncipiraju ciljevi učenja, odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji, gramatika, metode, strategije, kao i načini sprovođenja koji će pomoći da se ostvare zadani ciljevi i vrednovanje postignuća navedenih učenika.

Nastavnik kao moderator, pomagač, savjetnik u nastavi koja je usmjerena na učenika je najvažnija karika u nastavnom procesu. On motivira učenika, održava motivaciju koja je neizostavan element u uspješnom odgojno-obrazovnom procesu. Nastavnik koji pomaže će se potruditi da učenik nastavnom procesu pristupa s ljubavlju, bez straha, s motom "griješiti je ljudski" i "važno je učestvovati" što ga oslobađa stresa i stvara preduslov za relaksiranu komunikaciju koja je i cilj moderne metodike učenja i podučavanja jezika. Nastavnik je taj koji različitim metodama i aktivnostima podržava učenika da bude aktivan, da istražuje kako bi se osamostalio. Takav koncept nastave podrazumijeva ne samo jezičke nego i izvanjezičke sadržaje i različite kognitivne i socijalne strategije učenja. Nastavnik se ne zadovoljava samo reprodukcijom, tj. ponavljanjem, jer takav kvalitet ostvarenog znanja ima efekta samo u učionici.

Ono što je prioritetno kod nastavnika koji predaje jeste da dobro poznaje latinski jezik. On mora biti kreativan i podsticati kreativnost učenika. Ono u čemu nastavnici mnogo griješe jeste integriranje jezičkih struktura u nastavni proces. Nastavnik ne treba insistirati na jezičkim strukturama koje učenicima predstavljaju teškoće i ne treba insistirati na pamćenju istih. U kasnijoj fazi izučavanja učenici će ih usvojiti bez poteškoća. Važno je odabrati sadržaj rada i povezati ga s nekim od predmeta (b/h/s jezikom, likovnom, muzičkom kulturom, tjelesnim odgojem i sl).

S obzirom na navedene zahtjeve koji se postavljaju pred nastavnika potreban je profil nastavnika koji odlično poznaje predmet po vertikali, od prve godine učenja do posljednje. Nastavnik mora da saraduje sa stručnjacima, aktivom, adekvatnim institucijama, koje mu pomažu da i sam dalje napreduje u usvajanju znanja i sposobnosti iz oblasti jezika, putem različitih radionica, seminara i sl, jer se metode podučavanja latinskog jezika također mijenjaju, a dobar nastavnik je onaj koji je upoznat sa savremenim tokovima. Nastavnik treba da je u svom prosuđivanju pravedan, sistematičan i dosljedan i da slijedi savremene tendencije iz metodike nastave klasičnih jezika što postiže gore navedenim aktivnostima u okviru obaveznog i redovnog usavršavanja.

Nastavnik se tokom učenja i podučavanja služi nastavnim sredstvima koja su odobrena od ovlaštenih institucija. U učenju i podučavanju latinskog jezika vrlo je važno da se radi, ukoliko je to moguće, o prilagođenim i/ili izvornim tekstovima koji mogu biti u digitalnoj ili štampanoj formi i multimedijalnim materijalima iz različitih izvora koji su u skladu s principom primjerenosti. Nastavnik, tamo gdje ima prostora za to, treba učeniku da omogući učestvovanje u izboru materijala koji su njemu zanimljivi čime će aktivirati učenika da samostalno istražuje što je uz

jezički i međukulturni element treći element kojim se zaokružuje kvalitetno učenje i podučavanje latinskog jezika. Izvorni tekstovi omogućavaju učeniku da upozna, osjeti i djelomično “živi” latinski jezik i rimsku kulturu koju izučava.

Različito okruženje doprinosi efikasnijem učenju i podučavanju latinskog jezika i nalaže procese koji izlaze izvan okvira učionice. U Bosni i Hercegovini postoji pisana baština latinskoga jezika. U okolini Tomislavgrada, Livna, Banjaluke, na Ilidži kod Sarajeva, u okolini Zenice i drugdje na području BiH pronađeni su natpisi na latinskom jeziku koji su dokaz da je ovaj jezik duboko ukorijenjen u civilizacijski krug ovih prostora. Poželjno je organizovati izlete ili koristiti savremene tehnologije koje pozitivno utiču na proces učenja i podučavanja. Današnji učenici digitalne alate koriste svakodnevno i oni su neizostavni element njihovog života, što se, također, može iskoristiti kao alat za uspješno učenje i podučavanje ali i kao novo okruženje, koje nije učionica, u kojoj se odvija formalan tip nastave.

Znanje latinskog jezika podrazumijeva da učenici samostalno istražuju, da su aktivni, a to doprinosi njihovom kognitivnom razvoju i pripremi za cjeloživotno učenje. Društvo u kom živimo podrazumijeva i pojedinca koji je spreman za timski rad, za svaki vid saradnje. Učenje i podučavanje koje podstiče aktivnost i timski rad se sprovodi putem podjele učenika da rade u parovima ili grupama i zato nastava latinskog jezika ne treba da bude samo puko izlaganje nastavnika i insistiranje na usvajanju gramatičkih sadržaja.

Vrednovanje u predmetnom kurikulumu

Vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda vrši se na osnovu znanja i sposobnosti koji su definirani unutar Jezičke oblasti. Međukulturna oblast obuhvata ishode koji tretiraju poznavanje vlastite i antičke kulture, kao i vještine, koje se odnose na međukulturno ponašanje. Ova oblast se vrednuje u sklopu vrednovanja odgojno-obrazovnih ishoda prve oblasti. Ishodi definisani u oblasti Samostalno vladanje jezikom odnose se na razvijanje i poticanje stvaralačkog i kreativnog znanja koje se ostvaruje samostalno i sposobnost primjenjivanja medijske pismeenosti. Treća oblast se vrednuje posredno vrednovanjem ishoda iz Jezičke oblasti.

Kurikulum za učenje latinskog jezika u gimnazijama obuhvata dvije godine učenja. U prvoj godini potrebno je ostvariti definisane ishode obradom rečenica i kratkih prilagođenih latinskih tekstova. Rad na ovoj vrsti tekstova omogućuje učeniku da stekne osnovne jezičke kompetencije i da nauči temeljne odlike rimske kulture i civilizacije. U drugoj godini učenja učenici će koristiti već stečene jezičke kompetencije i biti će u stanju da rade na prilagođenom i/ili izvornom tekstu produbljujući na taj način stečena znanja iz jezičke i međukulturne oblasti, ali istovremeno razvijajući sve više samostalnost u ovladavanju jezikom.

Nastavnik tokom vrednovanja usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda treba da ima u vidu da je operativno ili funkcionalno znanje latinskog jezika u fokusu i ono ima prednost pred reproduktivnim, kao i formalnim aspektom. Gramatika i pravila nisu sami sebi svrha, oni su sredstvo ka cilju, a cilj je uspješno razumijevanje teksta i civilizacijskih sadržaja.. Greške koje se javljaju na tom putu se podrazumijevaju, pa su samim tim i prihvatljive.

U nastavnom procesu koji je usmjeren na učenika vrednovanje podrazumijeva učešće učenika i u procesu vrednovanja s ciljem ostvarenja njegove samostalnosti, svijesti o greškama koje pravi, a to doprinosi njegovom napretku i, u konačnici, njegovom samoostvarenju. Navedeno se postiže vođenjem dnevnika, tablica za vlastito vrednovanje i slično, uz stalnu podršku nastavnika.

Vrednovanje se realizuje kako bi se moglo planirati dalje učenje i usavršavanje učenika i utvrđivanje stepena usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda, a to otkriva i eventualne nedostatke u nastavnom procesu te mogućnost njihovih otklanjanja. Da bi se navedeni nedostaci u ostvarenju definiranih ishoda otklonili vrednovanje treba da se sprovodi redovno i u kontinuitetu.

Ispravno provjeravanje i ocjenjivanje mora da ispoštuje određene didaktičko-metodičke zahtjeve, a to su:

- mnogostrukost; vrednuju se i ocjenjuju znanje, vještine, stavovi, radne navike, interes za predmet, dakle, ocjenjuje se cjelokupan učenikov rad;
- ocjena treba da bude javna, te je zadatak nastavnika da je obrazloži i da pruži učeniku detaljnu povratnu informaciju koja će mu dati jasne smjernice za budući rad;
- kontinuiranost, ekonomičnost i primjena raznolikih dokimoloških pristupa vrednovanju i ocjenjivanju praćenjem rada u grupi, u paru, individualno.

Česte su greške prilikom provjeravanja i ocjenjivanja učenika. One se pojavljuju kod provjeravanja i ocjenjivanja gramatike i kod stepena usvojenosti novih riječi. Nastavnici često gramatičko gradivo i nove riječi ispituju odvojeno od praktične upotrebe. Gramatika se ispituje putem tabela, šablona, konjugacija i sl, a nove riječi iz rječnika, pojedinačno, tako da su učenici prisiljeni na mehaničko ponavljanje i ne uče i primjenu nastavnih sadržaja, a to bi trebao biti primarni cilj u metodici nastave latinskog jezika. Gramatika je sredstvo ka cilju, usvajanje novih riječi također, a cilj je osposobiti učenike da razumiju prilagođeni i/ili izvorni latinski tekst, da se upoznaju s vrijednostima rimske kulture i da samostalno ovladaju jezikom.

Obavezni oblici pismene provjere:

U trećem razredu gimnazije (prva godina izučavanja latinskog jezika) radi se 1 pismena zadaća (u drugom polugodištu), a u četvrtom razredu (druga godina izučavanja) rade se 2 pismene zadaće (po 1 u svakom polugodištu). Potrebno je uraditi najmanje dva niza zadataka objektivnog tipa (najmanje po 1 u svakom polugodištu) u svim razredima. Njihovo koncipiranje i sadržaj treba osmisliti tako da predstavljaju što obuhvatniji presjek gradiva koje se s učenicima obrađivalo i uvježbavalo u proteklom periodu.

Provjeravanje znanja učenika bi se trebalo vršiti na svakom satu, kontinuirano, tokom rada u grupi, u paru, individualno. Cilj provjeravanja jeste da učenik dobije povratnu informaciju o svom radu, kao i nastavnik. Na početku četvrtog razreda (druga godina učenja) poželjno je izvršiti početno provjeravanje kako bi nastavnik dobio opći utisak o postojećem stepenu znanja učenika. Ovakva provjera služi nastavniku kao smjernica za pripremanje i planiranje svoje nastave u budućem radu. Nastavnik, zajedno s učenicom, ovakvom vrstom provjere pomaže u praćenju napretka učenika, ali prati i svoj rad, propuste i sl.

Nastavnik, također, treba da vodi evidenciju o praćenju učenika uz sve relevantne podatke (ocjene iz pismenih zadaća, testova, aktivnosti, redovnosti, kvaliteti izrade domaćih zadaća itd).

Radi uspješnijeg i objektivnijeg ocjenjivanja, preporučuju se i kraće provjere znanja i napredovanja učenika putem izrade testova, kontrolnih zadataka, pismenih vježbi, upitnika itd. (10 – 15 minuta) nakon svake obrađene nastavne jedinice, uz prethodno jasno obrazložen cilj provjere. Nastavnik na osnovu rezultata ove evaluacije prilagođava nastavu, vraća se unazad ako je potrebno, usporava tempo, produbljuje, proširuje, mijenja i diferencira strategije i pedagoške pristupe, dok učenik, sa svoje strane, u svakom trenutku zna vlastiti nivo postignuća

i polazeći od njega, ulaže i pojačava napore potrebne da stigne do željenog cilja. Provjeravanje znanja ne podrazumijeva uvijek i ocjenjivanje. Svako provjeravanje i ocjenjivanje znanja treba sprovoditi prema unaprijed utvrđenim i jasnim kriterijima, uz jasna obrazloženja, insistiranjem na pozitivnim stranama učenja, motivisanosti i zalaganju učenika. Ovakvo provjeravanje predstavlja istinski oslonac i pomoć učeniku i nastavniku u zajedničkom konstruisanju procesa učenja i ostvarivanja postignuća.

Na kraju određenog dvogodišnjeg perioda-ciklusa vrši se konačno-finalno provjeravanje znanja, bilo da je riječ o internoj ili eksternoj evaluaciji, kao pokazatelju opšteg nivoa znanja.

Nastavnik treba da podstiče samoocjenjivanje učenika koje ga motiviše za rad i razvija aktivan odnos prema procesu učenja omogućavajući mu da bolje spozna slabije ili jače strane vlastitih mogućnosti.

Načini provjeravanja i ocjenjivanja jezičkih vještina:

Da li su učenici razumjeli određene sadržaje vrednuje se usmenim ili pismenim putem: odgovaranjem na postavljena pitanja, uz eventualna obrazloženja, postavljanjem pitanja, putem razgovora, opisivanja, davanjem nekog rezimea, popunjavanjem praznina, objašnjavanjem ključnih riječi, utvrđivanjem redoslijeda slika ili pasusa nekog teksta i sl. Nastavnik vodi računa i o poštivanju gramatičkih sadržaja obrađenih na nastavi, s tim da je prioritetna razumljivost sadržaja, a tek onda i gramatika, jer je gramatika sredstvo ka cilju, a cilj je uspješno razumijevanje prilagođenog i/ili izvornog teksta i poznav

